

УДК 636.32/.38.082:637.514

ЧОКАН Т.В., канд. с.-г. наук
Інститут біології тварин НААН
tchokan@ukr.net

М'ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ОВЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГІРСЬКОКАРПАТСЬКОЇ ПОРОДИ

Наведено результати досліджень вагового росту молодняку української гірськокарпатської породи овець в різних зонах розведення. Встановлено, що за забійними показниками та морфологічним складом туш, баранчики з низинної зони мали перевагу над ровесниками з гірської зони. Проте, ця перевага була вірогідною лише у 8-місячних тварин за передзабійною живою масою, забійною масою, масою туші та масою м'якоті. М'ясо тварин з низинної зони розведення, порівняно з м'ясом баранців з гірської зони, відзначалося більшим вмістом сухої речовини, протеїну та жиру і вищою калорійністю.

Ключові слова: українська гірськокарпатська порода овець, ваговий ріст, м'ясна продуктивність, морфологічний та сортовий склад туш, хімічні показники м'яса.

Постановка проблеми. Специфічною для вівці традиційно вважається вовнова продуктивність. Однак вівчарська галузь потенційно багата на виробництво інших продуктів необхідних для людини, зокрема м'яса і молока, які характеризуються високими харчовими і біологічними властивостями. У баранині менше холестерину (29 мг %) порівняно з яловичиною (75 мг %) та свининою (74,5–126 мг %). Баранина на 18–20 % калорійніша ніж яловичина, саме тому і не тільки, населенню рекомендується збільшити вживання баранини, молоді ягнятини (м'ясо ягнят у віці 1–4 місяці) та делікатесної ягнятини (м'ясо ягнят у віці 5–8 місяців).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тваринництво Карпат представлено традиційними галузями сільськогосподарського виробництва – конярством, скотарством і вівчарством. Історично у цьому регіоні сформувалися такі породи тварин, які добре пристосовані до специфічних природно-кліматичних та господарських умов, а саме гуцульські коні, бура карпатська худоба та українські гірськокарпатські вівці [1,2]. Українська гірськокарпатська порода овець характеризується комбінованим вовново-молочно-м'ясо-овчинним напрямом продуктивності, дані тварини відзначаються достатнім рівнем продуктивності, добре використовують високогірні пасовища, невибагливі до умов годівлі та утримання [3]. Гірськокарпатські вівці мають задовільну здатність до відгодівлі й нагулу, проте їх м'ясні якості невисокі і потребують подальшого покращення. Забійний вихід становить 40–45 %, м'ясо тверде і пісне, жир тугоплавкий і відкладається переважно на внутрішніх органах [4,5].

Підсумовуючи сказане вище, стає нагальною необхідність більш глибокого і комплексного підходу для вивчення формування м'ясної продуктивності овець української гірськокарпатської породи.

Метою роботи було вивчити м'ясну продуктивність молодняку овець української гірськокарпатської породи, яких розводять у різних зонах Карпатського регіону.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проведені в динаміці на молодняку української гірськокарпатської породи овець. Для проведення досліджень було сформовано дві групи баранчиків і ярочок з різних зон утримання: передгірської (СФГ «Салдобош» с. Стеблівка Хустського району – I група) та гірської (СФГ «Банський» с. Луг Рахівського району Закарпатської області – II група) по 10 голів кожної статі у кожній групі.

Для оцінки м'ясної продуктивності проведено забої баранчиків у 3,5 та 8 місяців по 3 голови кожного віку в обох господарствах. Вивчали передзабійну живу масу, забійну масу, масу туші, масу внутрішнього жиру, забійний вихід за загальноприйнятими методиками. З метою вивчення морфологічного складу напівтуш баранчиків була проведена обвалка правих напівтуш після 24-годинного охолодження. У напівтушах визначали масу м'якоті та кісток. Також було досліджено сортовий склад м'яса у тушах згідно з ГОСТом 7596-81.

Для проведення хімічного аналізу відбирали проби найдовшого м'яза спини (на рівні 9–11 ребра). У досліджуваних пробах визначали вміст вологи, сухої речовини та золи за

загальноприйнятими методиками, білка – за К'ельдалем, жиру – методом Сокслета, на основі чого вираховували калорійність та жиру-протеїнове співвідношення [6].

Одержані результати досліджень обробляти методом варіаційної статистики за допомогою програм Microsoft Excel та “Statistica 6.1”.

Результати досліджень та їх обговорення. Для вивчення вагового росту молодняку визначали живу масу ярокоч і баранчиків шляхом індивідуального зважування новонароджених, у 3,5- та 8-місячному віці тварин. Цей показник у новонароджених ярокоч знаходився в межах 2,4–2,5, у 3,5-місячному віці – 15,4–15,9 та у 8-місячному віці – 21,9–23,6 кг. У баранчиків зазначений показник знаходився відповідно в межах 2,6–2,7; 16,9–17,6 та 24,9–27,1 кг. Слід відмітити, що ярочки I групи у віці 3,5 та 8 місяців переважали за живою масою ровесниць II групи відповідно на 0,5 та 0,7 кг ($P<0,05$), а перевага баранчиків за цим показником становила 1,7 ($P<0,001$) та 2,2 кг ($P<0,001$).

Для оцінки м'ясної продуктивності були проведені забої баранчиків у 3,5- та 8-місячному віці по 3 голови в обох господарствах. За результатами оцінки забійних якостей баранців у наведені вище вікові періоди встановлено, що тварини з низинної зони характеризувалися кращими забійними показниками порівняно з ровесниками з гірської зони. Так, у віці 3,5 місяця передзабійна жива маса у тварин СФГ «Салдобош» становила 16,83, а у баранців СФГ «Банський» – 16,27 кг, забійна маса – 6,87 та 6,43 кг, маса туші – 6,77 та 6,33 кг, маса внутрішнього жиру – 0,11, та 0,09 кг, забійний вихід – 40,62 та 39,49 % відповідно.

Таблиця 1 – Результати контрольного забою баранців, (n=3)

Показник	СФГ “Салдобош”		СФГ “Банський”	
	У 3,5-місячному віці			
Передзабійна жива маса, кг	16,83±0,260		16,27±0,145	
Забійна маса, кг	6,87±0,154		6,43±0,147	
Маса туші, кг	6,77±0,176		6,33±0,145	
Маса внутрішнього жиру, кг	0,11±0,009		0,09±0,009	
Забійний вихід, %	40,62±0,284		39,49±0,561	
У 8-місячному віці				
Передзабійна жива маса, кг	26,13±0,410**		23,87±0,328	
Забійна маса, кг	11,46±0,476*		9,80±0,361	
Маса туші, кг	11,10±0,436*		9,53±0,338	
Маса внутрішнього жиру, кг	0,36±0,041		0,27±0,023	
Забійний вихід, %	43,80±1,131		41,04±0,941	

Примітка. У цій і наступних таблицях вірогідність різниці * – $P<0,05$, ** – $P<0,01$, *** – $P<0,001$.

У 8-місячних тварин I групи передзабійна жива маса складала 26,13, забійна маса – 11,46, маса туші – 11,10, маса внутрішнього жиру – 0,36 кг та забійний вихід – 43,80 %. За згаданими вище показниками вони переважали ровесників II групи відповідно на 2,26 ($P<0,01$), 1,66 ($P<0,05$), 1,57 ($P<0,05$), 0,09 кг та 2,76 % відповідно.

Таблиця 2 – Морфологічний склад напівтуш баранців, (n = 3)

Показник	Група тварин	
	СФГ “Салдобош”	СФГ “Банський”
У 3,5-місячному віці		
Маса охолодженої напівтуші, кг	3,30±0,115	3,02±0,073
Маса: м'якоті, кг	2,44±0,078	2,19±0,055
Маса: кісток, кг	0,86±0,045	0,82±0,022
Вихід: м'якоті, %	73,96±0,663	72,71±0,354
Вихід: кісток, %	26,04±0,663	27,29±0,354
Коефіцієнт м'якості	2,84±0,098	2,67±0,048
У 8-місячному віці		
Маса охолодженої напівтуші, кг	5,38±0,232*	4,62±0,148
Маса: м'якоті, кг	3,91±0,174*	3,33±0,111
Маса: кісток, кг	1,47±0,065	1,29±0,038
Вихід: м'якоті, %	72,68±0,493	72,06±0,110
Вихід: кісток, %	27,32±0,493	27,94±0,110
Коефіцієнт м'якості	2,66±0,067	2,58±0,015

Аналіз результатів дослідження морфологічного складу туш свідчить, що в обидва вікові періоди маса охолоджених напівтуш була вищою у баранців з низинної зони розведення, при цьому 8-місячні тварини за цим показником вірогідно переважали ровесників з гірської зони розведення на 0,76 кг ($P < 0,05$).

Подібна картина спостерігалася і щодо маси отриманої м'якоті, яка у напівтушах 8-місячних тварин I групи становила 3,91 кг, що на 0,58 кг ($P < 0,05$) більше ніж у тварин II групи. Коефіцієнт м'ясності у 3,5-місячних баранців СФГ «Салдобош» становив 2,84, а у ровесників з СФГ «Банський» – 2,67, у 8-місячних тварин він дещо зменшився – до 2,66 та 2,58 відповідно.

Згідно з ГОСТом 7596-81 нами було досліджено сортовий склад м'яса у напівтушах. Маса відрубів I сорту 3,5-місячних тварин з низинної зони становила 6,08, а у 8-місячних – 9,98 кг, що на 0,5 та 1,48 кг ($P < 0,05$) відповідно більше, ніж у тварин з гірської зони розведення.

При дослідженні хімічного складу м'яса встановлено, що вміст вологи у найдовшому м'язі спини баранців 3,5-місячного віку II групи становив 73,64 %, що на 0,53 % більше, ніж у тварин I групи. За іншими досліджуваними показниками перевага була на боці баранців з низинної зони. Так, у м'ясі тварин СФГ «Салдобош» вміст сухої речовини становив 26,89, протеїну – 18,10, жиру – 7,78, що на 0,53, 0,13 та 0,39 % відповідно більше, ніж у ровесників СФГ «Банський». Відсоток золи після спалювання проб м'яса у тварин обох груп був майже однаковим. Жиро-протеїнове співвідношення у м'ясі тварин з низинної зони становило 1:2,33, а з гірської – 1:2,43. За енергетичною цінністю м'яса суттєвої різниці між досліджуваними групами баранців не встановлено, хоча дещо вищою калорійність м'яса була у тварин I групи (на 41,13 ккал/кг) і вона становила 1465,33 ккал/кг.

Таблиця 3 — Хімічний склад найдовшого м'яза спини баранців, (n=3)

Показник	Група тварин	
	СФГ "Салдобош"	СФГ "Банський"
У 3,5-місячному віці		
Загальна волога, %	73,11±0,312	73,64±0,273
Суха речовина, %	26,89±0,312	26,36±0,273
Протеїн, %	18,10±0,295	17,97±0,227
Жир, %	7,78±0,164	7,39±0,414
Зола, %	1,02±0,024	1,00±0,020
Калорійність, ккал/кг	1465,33±16,479	1424,20±31,583
Жиро-протеїнове співвідношення	1:2,33	1:2,43
У 8-місячному віці		
Загальна волога, %	70,95±0,247	71,36±0,320
Суха речовина, %	29,05±0,247	28,64±0,320
Протеїн, %	17,04±0,270	16,82±0,179
Жир, %	10,95±0,513	10,78±0,449
Зола, %	1,06±0,018	1,04±0,012
Калорійність, ккал/кг	1717,13±37,134	1692,33±36,396
Жиро-протеїнове співвідношення	1:1,55	1:1,56

Подібна картина спостерігалася і у 8-місячних тварин, де перевага за наведеними вище показниками була на боці тварин СФГ «Салдобош» (вийняток вміст загальної вологи). Так, вміст сухої речовини у найдовшому м'язі спини тварин СФГ «Салдобош» становив 29,05 %, протеїну – 17,04 %, жиру – 10,95 %, що відповідно на 0,41, 0,22 та 0,17 % більше, ніж у ровесників СФГ «Банський». Енергетична цінність м'яса у баранців з низинної зони становила 1717,13 і була на 24,8 ккал/кг вищою порівняно з тваринами з гірської зони розведення. Жиро-протеїнове співвідношення у м'ясі тварин I групи становило 1:1,55, а II групи – 1:1,56.

З віком у тварин обох груп вміст у м'ясі сухої речовини, жиру та його калорійність зростали, загальна волога та протеїн – зменшувалися, а вміст золи практично не змінювався.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Молодняк української гірськокарпатської породи овець в низинній зоні розведення порівняно з гірською зоною характеризується вищою інтенсивністю росту. За забійними показниками та морфологічним складом туш баранчики з низинної зони мали перевагу над ровесниками з гірської зони, проте ця перевага була вірогідною лише у 8-місячних тварин за передзабійною живою масою, забійною масою, масою туші та масою м'якоті. За хімічним складом та калорійністю м'яса між 3,5-місячними та 8-місячними

баранчиками з різних зон розведення вірогідної різниці не встановлено. Однак, м'ясо тварин з низинної зони розведення порівняно з м'ясом баранців з гірської зони, відзначалося більшим вмістом сухої речовини, протеїну та жиру і вищою калорійністю. З віком у тварин обох груп вміст у м'ясі сухої речовини, жиру та його калорійність зростали, а вміст загальної вологи та протеїну зменшувалася.

Отримані результати дадуть можливість в подальшому розробити методи ефективного розведення та раціонального використання наявного генетичного потенціалу тварин, що в кінцевому результаті приведе до збільшення кількості поголів'я та підвищення їх племінних і продуктивних якостей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вівчарство України / [Повенко В.М., Польська П.І., Антоненко О.Г. та ін.]; за ред. В.П. Бурката. – К.: Аграрна наука, 2006. – С. 19–40.
2. Довідник з вівчарства / [Вороненко В.І., Іовенко В.М., Польська П.І. та ін.]. – Нова Каховка: ПИЕЛ, 2008. – С. 33–89.
3. Сулима Л.Ф. Порода овець народжена в українських Карпатах / Л.Ф. Сулима // Вівчарство: зб. – К.: Аграрна наука, 1995. – С. 18–19.
4. Стапай П.В. Гірськокарпатське вівчарство / П.В. Стапай, В.М. Ткачук, Т.В. Чока. – Львів: Добра справа, 2014. – С. 6–15.
5. Біологічні та господарсько-корисні ознаки гірськокарпатських овець з вовною природного забарвлення / [Макар І.А., Гуменюк В.В., Мартишук М.В. та ін.]. – Львів: Афіша, 2004. – С. 8–23.
6. Лабораторні методи досліджень у біології, тваринництві та ветеринарній медицині: довідник / [Влізла В.В., Федорук Р.С., Ратич І.Б. та ін.]; за ред. В.В. Влізла. – Львів: Сполом, 2012. – 761 с.

REFERENCES

1. Vivcharstvo Ukrainy / [Iovenko V.M., Pol's'ka P.I., Antonec' O.G. ta in.]; za red. V.P. Burkata. – K.: Agrarna nauka, 2006. – S. 19–40.
2. Dovidnyk z vivcharstva / [Voronenko V.I., Iovenko V.M., Pol's'ka P.I. ta in.]. – Nova Kahovka: PYEL, 2008. – S. 33–89.
3. Sulyma L.F. Poroda ovec' narodzhena v ukrai'ns'kyh Karpatah / L.F. Sulyma. // Vivcharstvo: zb. – K.: Agrarna nauka, 1995. – S. 18–19.
4. Stapaj P.V. Girs'kokarpats'ke vivcharstvo / P.V. Stapaj, V.M. Tkachuk, T.V. Choka. – L'viv: Dobra sprava, 2014. – S. 6–15.
5. Biologichni ta gospodars'ko-korysni oznaky girs'kokarpats'kyh ovec' z vovnoju pryrodnogo zabarvlennja / [Makar I.A., Gumenjuk V.V., Martyshuk M.V. ta in.]. – L'viv: Afisha, 2004. – S. 8–23.
6. Laboratorni metody doslidzhen' u biologii', tvarynnyctvi ta veterynarnij medycyni: dovidnyk / [Vlizlo V.V., Fedoruk R.S., Ratyh I.B. ta in.]; za red. V.V. Vlizla. – L'viv: Spolom, 2012. – 761 s.

Мясная продуктивность овец украинской горнокарпатской породы

Т.В. Чокан

Приведены результаты исследований весового роста молодняка украинской горнокарпатской породы овец в разных зонах разведения. Установлено, что по забойным показателям и морфологическому составу туш, барашки из низинной зоны имели преимущество над сверстниками из горной зоны. Однако, это преимущество было вероятным только у 8-месячных животных по предубойной живой массе, убойной массе, массе туши и массе мякоти. Мясо животных из низинной зоны разведения, по сравнению с мясом баранов из горной зоны, отмечалось большим содержанием сухого вещества, протеина, жира и большей калорийностью.

Ключевые слова: украинская горнокарпатская порода овец, весовой рост, мясная продуктивность, морфологический и сортовой состав туш, химические показатели мяса.

Надійшла 17.10.2014.